

SLUTTRAPPORT

Kvinnelige vekstentreprenører - et verdiskapingspotensial

Periode 15.4.2010-15.4.2013

Interreg IIIA

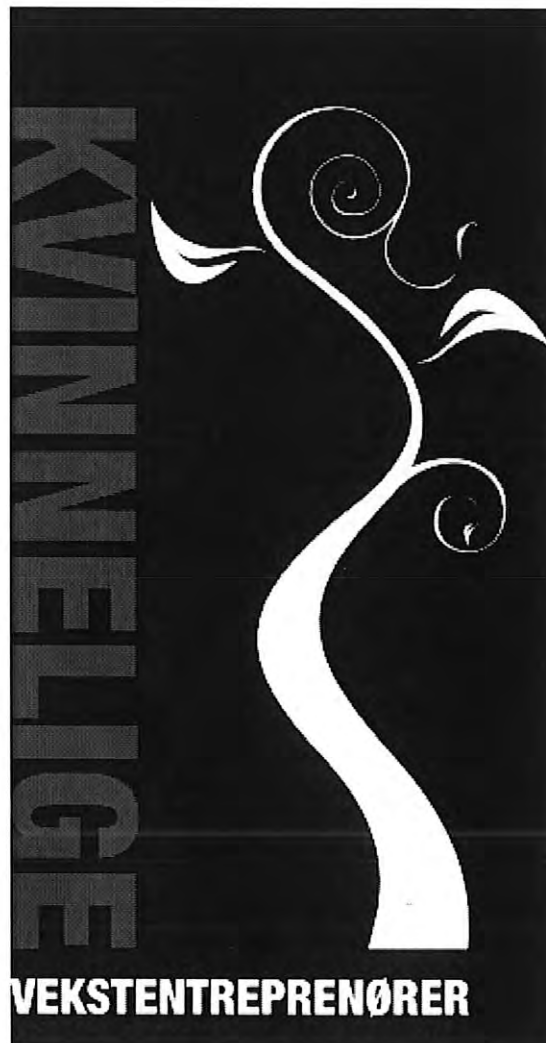
Nordens grønne belte

Tilsagnsnummer: 17/09

LÄNSSTYRELSEN I
JÄMTLANDS LÄN

INK 2013-06-12

V 30441-50-09

EUROPEISKA UNIONEN

Innholdsfortegnelse

- 1.   Projektets bakgrund**

- 2.   Projektbeskrivning, målgruppe, resultat, og resultatindikatorer samt effekter**
  - 2.1 Projektbeskrivning
  - 2.2 Målgruppe
  - 2.3 Resultat og resultatindikatorer samt effekter
  - 2.4 Övrigt

- 3.   Indikatorer**

- 4.   Projektets påverkan på de genomgående (horisontella) kriterierna**
  - 4.1 Gränsregionalt mervärde
  - 4.2 Bättre miljö
  - 4.3 Jämställdhet mellan kvinnor og män
  - 4.4 Etnisk mångfald og integration

- 5.   Informationsinsatser og skyltning av projektet**

- 6.   Underskrifter**

- 7.   Vedlegg**

OM HETTEGENSERE OG FETT HÅR – OG VIKTIGHETEN AV Å SETTE SEG MÅL

Jeg er leder for en liten bedrift. Ja, når sant skal sies så består faktisk bedriften min av bare meg. Jeg er administrerende direktør, daglig leder og ansatt. Jeg fotograferer og redigerer bilder. Men jeg vasker også doen på kontoret, tar oppvasken, mailer og fakturerer, sorterer regnskap og har kundemøter.

Som en følge av dette, bestemmer jeg alt; når jeg skal starte arbeidsdagen, hvor lang lunsj jeg har, hvor lenge jeg skal jobbe hver dag, og om jeg skal jobbe tre, fem eller sju dager i uka. Jeg bestemmer også hvor god kvalitet jeg leverer på arbeidet og hvor mye jeg tar betalt for hver enkelt jobb. Kort sagt: Jeg bestemmer alt. Er jeg en god sjef? Tja, sånn passe. Hvis noen av mine ansatte (les: meg) ber om fri en dag, så får de fri. Enkelt og greit. Så jeg er kanskje ingen bra sjef. Men en ålreit en. For mine ansatte (les: meg).

Men i det siste har det vokst fram en litt mer tydelig sjef. En sjef som vil litt mer, og som dermed også krever litt mer. En sjef som gjør meg oppmerksom på at jeg representerer bedriften min når jeg forlater leiligheten jeg bor i. En sjef som krever struktur, som krever at jeg starter dagen til samme tid hver dag, at jeg utnytter tiden godt og at jeg er produktiv. En sjef som tenker mer business enn tidligere. Som minner meg på viktigheten av å sette seg mål. Tidligere har jeg ikke fullt ut skjønt viktigheten av å sette seg mål. Men i løpet av programmet Kvinner & Vekst har jeg skjønt at skal det skje en utvikling, må man ha klare mål. Og deadlines. Hvis ikke skjer det ikke noe. Jeg har også skjønt viktigheten av noe så (tilsynelatende) overflatisk som klær. Tidligere ble jeg glad hvis jeg skulle kjøpe en flaske vin på polet og ble spurt om legitimasjon, for vi kvinner vil jo gjerne se yngre ut enn det vi faktisk er. Vi sminker oss for at vi skal se yngre ut og vi kler oss gjerne for at vi skal se yngre ut enn vår faktiske alder. Men som leder, som administrerende direktør og daglig leder og ansatt i egen bedrift – vil jeg egentlig se ut som om jeg er 17 år? Og hvis jeg trasker rundt i hettegenser og med fett hår, kan jeg takke meg selv hvis jeg ikke blir tatt seriøst som entreprenør?

I løpet av programmet har jeg innsett at jeg dypest sett har større visjoner enn det som kommer til uttrykk i det daglige. Programmet har hjulpet meg til å sette ord på hva jeg ønsker og det har gitt meg mot til å tørre å tenke stort. Det kan være skummelt å uttale høyt hva man drømmer om – for hva hvis det ikke går? Hva hvis man ikke lykkes? Da vet jo hele verden det. Men etter hvert har jeg skjønt at å sette ord på egne drømmer og mål også kan fungere som en igangsetter.

Etter seks år som entreprenør ventet jeg fortsatt på det store gjennombruddet, på å bli oppdaget. At noen skulle få øynene opp for mitt særpreg, mitt talent, og gi meg alt det jeg har drømt om: kule jobber, interessante prosjekter, penger på bok og en hverdag fri fra økonomiske bekymringer, men full av lek og moro. Etter sju år som foretaker har jeg innsett at det jeg tenkte for vel ett år siden (da jeg ble deltaker i programmet) er og forblir en ønskedrøm. Verden fungerer ikke sånn. Og den naive drømmen min er blitt erstattet med en krigersk innstilling om at jeg må utfordre meg selv og kjempe hardt hvis jeg skal oppnå det jeg drømmer om.

Benedikte, norsk entreprenør i programmet «Kvinner & Vekst» 15. juni 2012

1. Projektets bakgrund

Bakgrunden till projektet var en uppfattning hos några forskare i att det inte gjordes tillräckliga satsningar på att stimulera tillväxt i kvinnors företag i de bägge regionerna Jämtland och Trøndelag.

Det upplevdes också finna alltför svaga stödstrukturer i regionerna för kvinnliga entreprenörer och dessutom en avsaknad av tillgång till fackpersoner, nätverk och resurser som stöd för företagens utveckling och tillväxt.

Genom att använda en aktionsforskningsbaserad erfarenhetsöverförings-modell skulle entreprenörer få tillgång till erfarenhetsutbyte, coaching, fackkunskap, nätverk och resurser som i sin tur skulle inspirera till utveckling av kvinnornas företagande. Samtidigt skulle resultatet av aktionsforsknings-modellen bidra till att öka kunskapen om tillväxt och utveckling i kvinnors företag och företagande.

Det fanns flera mål i projektet varav ett var att bidra till att fler företag ägda av kvinnor skulle kunna växa och "tänka större". En annan målsättning var att skapa konkreta näringslivsutvecklingsresultat, bland annat genom ett ökat gränsöverskridande samhandlande. Ett samhandlande dels mellan företag över nationsgränserna men även mellan företagare från olika branscher samt mellan företagarna och akademikerna i projektet.

Inom ramen för projektet genomfördes därför ett tvåårigt utvecklingsprogram *Kvinnor & Tillväxt (Kvinner & Vekst)* där 24 entreprenörer fick möjlighet att under stöttning utveckla sitt företagande och sig själva som företagare. En del av resultatspredningen var å skriva och publicera boken "Kvinnors företag og företagande kvinner – Tillväxtentreprenører i Skandinavien". Antologien har kommit till i ett samarbete mellan alla deltagarna i projektet och eftersom entreprenörerna och forskarna kom från såväl Norge, som Sverige är hälften av bokens kapitel skrivna på norska och den andra hälften på svenska, men citaten har behållits på originalspråk i kapitlen.

2. Projektbeskrivning, målgrupp, resultat och resultatindikatorer samt effekter

2.1 Projektbeskrivning *Kvinnliga tillväxtentreprenörer*

Projektet *Kvinnliga tillväxtentreprenører (Kvinnelige vekstentreprenører)* skapades som ett gränsöverskridande treårigt forsknings- och utvecklingsprojekt och pågick under åren 2010 – 2013. Ambitionen var att dels öka kunskapen om kvinnors företagande och dels att främja tillväxt och utveckling av kvinnors företag, särskilt i regionerna Jämtland och Trøndelag. Projektet finansierades av EU inom programmet Interreg IIIc Norge-Sverige tillsammans med Högskolan i Nord Trøndelag, Länsstyrelsen i Jämtland, Mittuniversitetet, Nord Trøndelag Fylkeskommune och Trøndelag Forskning og Utvikling. Bakgrunden till projektet var att det upplevdes finnas en problematik i förhållandet att det är färre tillväxtföretag i Norge och Sverige som etableras och drivs av kvinnor än av män. Ett problem som speciellt identifierades var att det i de bägge länderna fanns många insatser och projekt som syftade

till att stimulera företagsstarter, medan det fanns få insatser med syfte att stötta och stimulera redan etablerade företagare till utveckling och tillväxt.

Projektet har således haft två syften. Det ena var ett praktiskt kunskapsutvecklande syfte där kvinnliga entreprenörer i Jämtland och Trøndelag skulle få hjälp och inspiration till att utvecklas och växa både i sitt företag och som företagare. Detta skedde inom det tvååriga utvecklingsprogrammet *Kvinnor & Tillväxt* som pågick under tiden januari 2011 till januari 2013. Utgångspunkten för programmet var en övertygelse om att en ökad tillgång till nätverk och arenor påverkar företags möjligheter att växa. Genom att vi inom projektet skapade möjligheter för en ökad tillgång till vidare nätverk som stöd för deras tillväxtambitioner fanns förväntningar om att de deltagande entreprenörerna i programmet skulle kunna få tillgång till olika typer av stöd och därigenom en ökad tillgång till bland annat finansiellt och socialt kapital.

Det andra syftet var mer riktat mot forskning och kunskapsutveckling där modeller för företagande kvinnors tillväxt skulle prövas och utvecklas under den treåriga projektiden. Målet med detta var att utveckla och skapa kunskap om kvinnors företagande, tillväxt och entreprenörskap. Genom att lyfta fram aktuell forskning inom området samtidigt som projektet har bedrivit egna forskningsaktiviteter har viktig kunskapsutveckling kunnat komma till stånd och därmed bidragit till ett praktiskt utvecklingsarbete när det handlar om att stärka kvinnors företagande. Forskningen har således haft syfte att öka förståelsen för och kunskapen om vad som skapar tillväxt i kvinnors företagande.

Läsaren kan här kanske förvirras av att vi skriver om såväl ett treårigt projekt och ett tvåårigt program. Förklaringen är dock enkel: det tvååriga utvecklingsprogrammet *Kvinnor & Tillväxt* var en del av det treåriga projektet *Kvinnliga tillväxtentreprenörer*. Det sistnämnda projektet startade med att planlägga aktiviteter och viktig datainsamling (enkät) inför det urval som gjordes av de entreprenörer som skulle delta i förstnämnda utvecklingsprogrammet. Efter att det tvååriga utvecklingsprogrammet avslutats i januari 2013 fortsatte forskningsarbetet i det treåriga projektet. Såväl projektet som programmet hade såldes samma ledningsstruktur.

Inom det tvååriga utvecklingsprogrammet *Kvinnor & Tillväxt* har datainsamlingen haft en longitudinell prägel, det vill säga att vi över en längre tid studerade ett antal kvinnors företag och företagsnätverk. Avsikten var att lyfta fram vad och hur kvinnor gör för att lyckas med tillväxt i sina företag. Ambitionen var att sådan kunskap skulle fungera som inspiration till andra kvinnor som befinner sig i en start- eller tillväxtfas av sitt företagande så att de kan använda sina resurser på ett effektivt sätt. Ett annat sätt att inhämta information har skett genom att stimulera till interaktion mellan entreprenörer och forskare. Det skedde främst på de mötesplatser som skapades inom projektet.

Den metod för kunskapsgenerering som har praktiserats inom projektet är så kallad aktionsforskning, vilket inneburit att planering och genomförande av aktiviteterna inom projektet har varit av interaktiv karaktär. Arbetsmetodiken inorporerade såväl universitet och högskola som institutioner och företag på fältet. Det erfarenhetsutbyte och den kunskapsutveckling som skedde inom det genomförda projektets ramverk kan ses som en nödvändighet vid framtagandet av nya kunskapsmodeller.

Utvecklingsprogrammet *Kvinnor & Tillväxt*

Den viktigaste delen av projektet var utvecklingsprogrammet *Kvinnor & Tillväxt (Kvinner & Vekst)*. Genom programmet skulle 24 kvinnor och två män under två år följas åt och på olika sätt stimuleras och stöttas till en ökad tillväxt i sina företag. Genom att inom programmet skapa goda nätverk och arenor på tvärs över riksgårnsen mellan Norge och Sverige var det meningen att entreprenörerna skulle få tillgång till såväl andra företagare som till nätverk och resurser och att detta skulle hjälpa företagen att växa. Tanken med denna modell var att företagare som kommit olika långt och med olika erfarenhet från att driva företag skulle kunna lära av varandra. I det inledande skedet av programmet fanns idén att kvinnor med kortare tid och mindre erfarenhet men med uttryckta tillväxtambitioner, så kallade "Coming Stars" (CS), skulle kunna lära sig av mer erfarna tillväxtentreprenörer, så kallade "Best Practice" (BP).

Denna modell övergavs dock i processen då det visade sig att företagarna från dessa två tänkta grupperna alla förde med sig varierande erfarenheter från sitt företagande in i programmet vilket visade sig bidra med värdefull kunskap för alla entreprenörerna, oavsett utvecklingsfas. Det visade sig därför vara svårt att säga vilka som var CS respektive BP. Entreprenörerna fungerade istället som olika typer av förebilder för varandra i olika avseenden genom hela programtiden. Det var inte helt lätt för de två männen som deltog i programmet att integreras i gruppen av entreprenörer och de valde att delta sporadiskt vid de fem inplanerade samlingar under programtiden. Som stöd för entreprenörernas utvecklingsprocesser användes olika metoder som bland annat innehöll erfarenhetsutbyte, coaching och gruppmentorskap.

Entreprenører og prosjektgruppen

Den tvååriga programtiden designades i ett interaktivt samspel mellan projektets deltagare, det vill säga att entreprenörerna utformade innehållet i de fem samlingar som rymdes i programmet tillsammans med de forskare som deltog i projektet. Inom ramen för programmets utformning varvades teoretiska perspektiv och kunskap från tidigare forskning med praktiskt erfarenhetsutbyte. De områden som entreprenörerna lyfte fram som betydelsefulla att diskutera inom ramen för programmet var sådana problemområden som även tidigare forskning lyft fram. Detta landade i ett fokus på fyra områden som ansågs vara viktiga för att skapa tillväxt i ett företag och vart och ett behandlades därefter som tema under något av de två- till tredagarsinternat där forskare och entreprenörer möttes. De fyra områden som utkristalliserades som viktigast var tillväxt och nätverksbyggande, företagaridentitet och ledarskap, marknadsföring och internationalisering samt finansiering och kapitallösningar .

De totalt forskare som tillsammans med projektledaren var knutna till projektet *Kvinnliga tillväxtentreprenörer* planerade under knappt ett år ramverket för de aktiviteter och den forskning som skulle ske inom ramen för utvecklingsprogrammet *Kvinnor & Tillväxt*. Att en så relativt lång planeringsperiod avsattes för programmets ramverk visade sig vara en väl investerad tid då det gränsöverskridande samarbetet mellan två länder och två regioner medförde kulturella och språkliga utmaningar som kunde lösas på ett bra sätt i denna inledande process. I den programperiod som följde efter det inledande året var sedan de deltagande entreprenörerna medskapare av innehåll och forskning. Medan forskarna kom från tre universitet och högskolor samt ett forskningsinstitut; Mittuniversitetet (MiUN), Högskolan i Nord-Trøndelag (HiNT), Norges Teknisk-Naturvetenskapliga Universitet (NTNU) och Trøndelag Forskning og Utvikling (TFOU) rekryterades entreprenörerna från regionerna Jämtland, Nord- och Sör-Trøndelag.

Det finns studier som visat att olika program som stöder kvinnors företagande är nödvändiga för att öka tillväxten i kvinnors företag. Syftet med utvecklingsprogrammet *Kvinnor & Tillväxt* var därför att rekrytera entreprenörer som hade uttalade tillväxtambitioner och ville engagera sig under två år i ett program som hade som målsättning att stimulera entreprenörer till att utveckla sitt företag. Kriterier för urvalet till programmet var kvinnor som var entreprenörer i Norge eller Sverige och som drivit eget företag i minst tre år och hade sitt företag som huvudinkomstkälla (i Sverige F-skattsedel).

Entreprenörerna rekryterades i två steg. I första steget skickades en enkät till alla företag som var registrerade på kvinnor som ägare och som hade e-postadress där huvudfrågan var om de ville delta i ett utvecklingsprogram. Antalet utskickade enkäter var i Norge 4681 stycken varav 3564 nådde fram till relevanta respondenter, utav dessa var det 20 procent av företagen som svarade. I Sverige var motsvarande antal 1088 stycken, 809 nådde relevanta respondenter och svarprocenten var 24,5. Den totala svarsmängden som utgjorde gruppen i den första enkäten blev därför 900 kvinnor som ägde eller drev företag.

I ett andra steg sändes en ny enkät ut till dem som svarat positivt till att delta i utvecklingsprogrammet, med frågor om deras tillväxtvilja och branschtillhörighet, vilket var totalt 206 stycken företag. Utifrån dem som svarat valdes slutligen 24 kvinnor som hade verksamhet inom de kvinnodominerade branscherna Vård- och omsorg, Besöksnäringen eller Immateriella tjänster (så som redovisning, rådgivning, kommunikation).

Vid programperiodens början ingick således sammanlagt 26 entreprenörer, 24 kvinnor och två män, i programmet. Efter ett par samlingar valde fyra kvinnor av olika skäl att avbryta sitt deltagande, två från vardera land. Orsakerna var att en fick fast anställning vid ett företag, en flyttade till ett annat land och två avbröt av familjeskäl. Männens deltagande kom att bli sporadiskt under början av programmet för att så småningom upphöra. I de fortsatta kapitlen kommer vi därför endast använda berättelser från alla de 24 kvinnor som deltog från projektets start eftersom dessa på ett eller annat sätt har bidragit med erfarenheter och reflektioner till en kunskapsutveckling om kvinnors företagande.

Under programperioden genomfördes fem gemensamma samlingar för forskare och entreprenörer. Dessa samlingar utformades som två- till tredagarsinternat och lokaliserades utefter vägen mellan Östersund och Trondheim på ett ungefär lika långt avstånd från respektive stad.

De tematiska områdena för varje samling skraddarsyddes utifrån entreprenörernas behov och önskemål men alltid med utgångspunkt från ett företagsutvecklingsperspektiv inom varje tema. Inom programmet var ett centralt område även att stimulera till egenutveckling av företagarens motivation och förmåga till tillväxt där metoder för egenreflektion, coaching och gruppmentorskap användes. Expertkompetens inom områden som affärsutveckling, finansiering, strategi och teknik bjöds in till de olika samlingarna i avsikt att bidra med inspiration och kunskap till entreprenörerna. Parallellt med detta agerade forskarna som processledare i syfte att underlätta både kunskapsspridning, erfarenhetsutbyte och reflektion inom de olika tematiska områdena som behandlades.

Tidslinjen og hovedaktivitetene i programmet Kvinner & Vekst

Utviklingsprogrammet *Kvinner & Vekst* ble til "in action", det ble til i dialog dels mellom de forskjellige deltakerne i prosjektstaben, dels mellom entreprenørene og dels mellom prosjektstab og entreprenører. De bærende temaene som entreprenørene etterlyste mer kunnskap om ble tema på felles samlinger og møter. Det samme skjedde med de praktiske problemstillingene entreprenørene så var viktig for dem å finne gode svar og løsninger på. De berørte tema som; hvordan forstå og stimulere vekst, hva er våre muligheter i en skandinavisk sammenheng, hvordan handtere og prioritere tid til entreprenørskapet, hvordan bygge et formålstjenlig nettverk, hvordan kommunisere med markedet og hva kan være finansieringskildene i forhold til framtidig kapitalbehov. I tabellen nedenfor vises hovedaktiviteter i utviklingsprogrammet i samlingene som ble avholdt.

Utviklingsprogrammet *Kvinner & Vekst* skulle være handlingsorientert, «taking action – not talking action». Programmets intensjon var at entreprenørene skulle utforske nye handlingsmuligheter på bakgrunn av ny kunnskap, som de dels fikk gjennom å lytte og reflektere over hverandres erfaringer, og dels gjennom presentasjoner fra så vel forskere som inviterte gjester i programmet. Samtidig skulle programmet gi informasjon og data tilbake til forskerverdenen gjennom deltakelse i konferanser og publisering av artikler.

Tabellen nedenfor viser en oversikt over de tydeligste aktiviteter og møtepunkt i hele prosjektperioden; dvs. både det som favnet det treårige hovedprosjektet *Kvinnelige entreprenører* og det toårige utviklingsprogrammet *Kvinner & Vekst* som var en del av helheten. Kortere aktiviteter som web-konferanser, telefonmøter og entreprenørenes nettverksmøter (som de selv arrangerte) er ikke tatt med i oversikten. Det samme gjelder forskeres deltakelse i vitenskapelige konferanser der paper som er skrevet med bakgrunn i prosjektet ble presentert og heller ikke publiseringsaktiviteter til vitenskapelige journaler.

Aktiviteter 2010

Tid	I hovedprosjekt	I utviklingsprogram	Kort beskrivelse av aktiviteten
2010 Jan-mars	Planleggingsmøter i PROsjektSTab (PROST)		Rigging av prosjektstart, avklaring av bidragsytere.
April -juni	Samling PROST (2 dager)		Gjennomgang av prosjektdesign. Faglig innlegg om aksjonsforskning og aksjonsbasert utvikling som metode. Mye diskusjon. Avklaringer og sammensetning programstab.
September- desember	Samling PROST (1,5dg)		Forundersøkelse (Enquête), rekruttering, programprofilering, vitenskapelig produksjon og planlegging av første samling.

Slik tabellen overfor viser gikk hele 2010 med til forberedende aktiviteter i hovedprosjektet, med særlig vektlegging av design av og metode for utviklingsprogrammet *Kvinner & Vekst*. Men spørreundersøkelsen som ble gjennomført på høsten hadde også en selvstendig forskningsmessig oppgave, i tillegg til at den var nødvendig for å rekruttere deltakerne i utviklingsprogrammet. Undersøkelsen representerte masse data som senere er blitt brukt i kunnskapsutviklingen om kvinners entreprenørskap og som det også vil vises til i senere kapitler.

Aktiviteter 2011

Tid	I hovedprosjekt	I utviklingsprogram	Kort beskrivelse av aktiviteten
2011 Januar		Samling 1 (3 dg)	Vekst og vekstambisjoner. Hvem er vi? Hva er aksjonsbasert utvikling? Bli kjent, gruppeinndeling, teamwork, ressurser og utfordringer, selvledelse.
April	Samling PROST (1,5 dg)		Forskning, evaluering av første samling, planlegging av andre samling
Mai		Samling 2 (2 1/2 dg)	Relasjonsbygging og nettverk. Gruppevis presentasjoner, bevisstgjøring «Entrepreneur-ing»
August	Samling PROST (1,5 dg)		Kobling vekstplan og forskning, planlegging av tredje samling, plan for resultatspredning
November		Samling 3 (2 1/2dg)	Markedsføring og internasjonalisering. Gruppeframføring: status vekstprosess

Gjennom hele utviklingsprogrammet arbeidet entreprenørene med en vekstplan for sitt foretak. Framveksten av planen ble presentert og ble reflektert over ved samlingene. Hver samling startet med at entreprenørene «rapporterte» hva som har vært vekstgjennombrudd siden sist. Dette ble filmet og lagt ut på felle Web. Slik tabellen viser ble 3 av totalt 5 fellessamlinger for entreprenørene i utviklingsprogrammet gjennomført i 2011. I tillegg møttes entreprenørene i nettverksgruppene. Vi har ingen oversikt over det eksakte antallet møter i hver gruppe. Men vi vet at det var både fysiske og virtuelle møter. Vi vet også at noen grupper etablerte en struktur for møtene som de var fornøyd med, mens det i andre grupper tok lengre tid før de fant glede og nytte i dette samarbeidet.

I noen nettverksmøter deltok også en person fra prosjektstaben (PROST). PROST-gruppa møttes fysisk to ganger mellom samlingene i utviklingsprogrammet for å evaluere, planlegge utviklingsprogrammet og også informere og hjelpe hverandre i forskningsoppgavene. I tillegg var det løpende elektronisk kontakt.

Aktiviteter 2012

Tid	I hovedprosjekt	I utviklingsprogram	Kort beskrivelse av aktiviteten
2012 Februar		Dagssamling videokonferanse	Erfaringsdeling, vekstplanarbeid med fordyping i markedsføring (p/m-matrise)
Mars	Samling PROST (1,5 dg)		Status og veien videre, antologi, planlegging av fjerde samling
Mai		Samling 4 (2 1/2 dg)	Finansiering, forretningsmodeller og støtteapparat. Antologi, Jungs personlighetstype
Juni	Skrivesamling Antologi, PROST (1,5 dg)		Open review på første antologiutkast
September	Skrivesamling Antologi, PROST (1 dg)		Open review på andre antologiutkast
November	Innsendelse av antologikapitler til review		Ekstern «blind review»

Entreprenørene møttes en gang til felles samling samt at det ble avviklet en en-dagers videokonferanse, der de svenske deltakerne var samlet på Mittuniversitetet på Campus Östersund og de norske på Høgskolen i Nord Trøndelag sine lokaler i Stjørdal.

Siste del av 2012, ble arbeidet med denne for alvor igangsatt og dette preget PROST-aktiviteter under høsten, sammen med planlegging av femte samling i *Kvinner & Vekst* og sluttkonferansen «Det vokser så det knaker». I 2012 erfarte vi også at alle nettverksgruppene i *Kvinner & Vekst* meldte fra om flere møter og at kvaliteten og nytten av disse gruppene økte.

Aktiviteter 2013

Tid	I hovedprosjekt	I utviklingsprogram	Kort beskrivelse av aktiviteten
2013 Januar		Samling 5 (2 ½ dg.)	Sted Åre. Inklusive sluttkonferansen «Det vokser så det knaker». Ca. 120 deltakere inklusive entreprenører og forskere fra prosjektet. Refleksjoner over hele prosjektet.
Februar	Skrivesamling Antologi. PROST (1,5 dg)		Open review på siste antologiutkast. Innsendelse av antologi til forlag for trykking den 1. mars 2013
Ultimo Februar		Utsendelse av antologi til entreprenørene for gjennomgang og feedback	Planlegging av markedstiltak
Mars-juni			-Trykkeprosess av antologi. Utgivelse av antologi ca 1. juni 2013 - Gjennomføring av oppfølgings-enquête til de 900 respondentene som besvarte enquête høsten 2011 var planlagt, men ble ikke gjennomført pga ikke forlenget prosjektperiode med 2 måneder.

Utviklingsprogrammet *Kvinner & Vekst* ble avrundet dagen etter sluttkonferansen i januar 2013. Likevel ble entreprenørene fortsatt engasjert i antologiarbeidet ytterligere en måned, da et tilnærmet ferdig manus ble sendt ut til alle for gjennomlesning i slutten av februar. En viktig funksjon med dette var at entreprenørene da også kunne se hvordan bruken av data som var produsert av dem selv, ble brukt i antologien og at de skulle godkjenne refereringen til dem selv når deres navn ble brukt i manuset. Samtidig med dette ble det arbeidet med å planlegge promotering av prosjekterfaringer og forskningsresultat fra antologien.

Det har også vært meningen at en oppfølging av enquêten fra høsten 2011 skulle gjennomføres i løpet av våren 2013. Det viste seg at det på svensk side var en restsum i prosjektregnskapet, som det var ønskelig å anvende til arbeide med en oppfølgingsundersøkelse. Søknaden om 2 måneders forlengelse ble avslått fra Interreg, og oppfølgingsundersøkelsen er foreløpig lagt på is.

Kostnader

Norsk side:

Av budsjettet på drøye 4 millioner har i underkant av 3,5 millioner gått til internt og eksternt personell forskere, prosessledere og prosjektledelse i 3 år. Ca. 300 000 har gått til samlingene med entreprenører og prosjektledelsesmøter i starten.

Svensk side:

Av budgeten på 4,7 miljoner har drygt 3,5 miljoner varit personalkostnader dvs. forskare, projektledning och expertkompetens. Ca. 800 000 SEK är samlingar, möten, resor, konferenser och informationsmaterial.

2.2 Målgruppe

Hovedmålgruppen er kvinnelige vekstentreprenører, de 24 i programmet men også alle andre entreprenører, som kan tilegne seg ny kunnskap gjennom våre resultater.

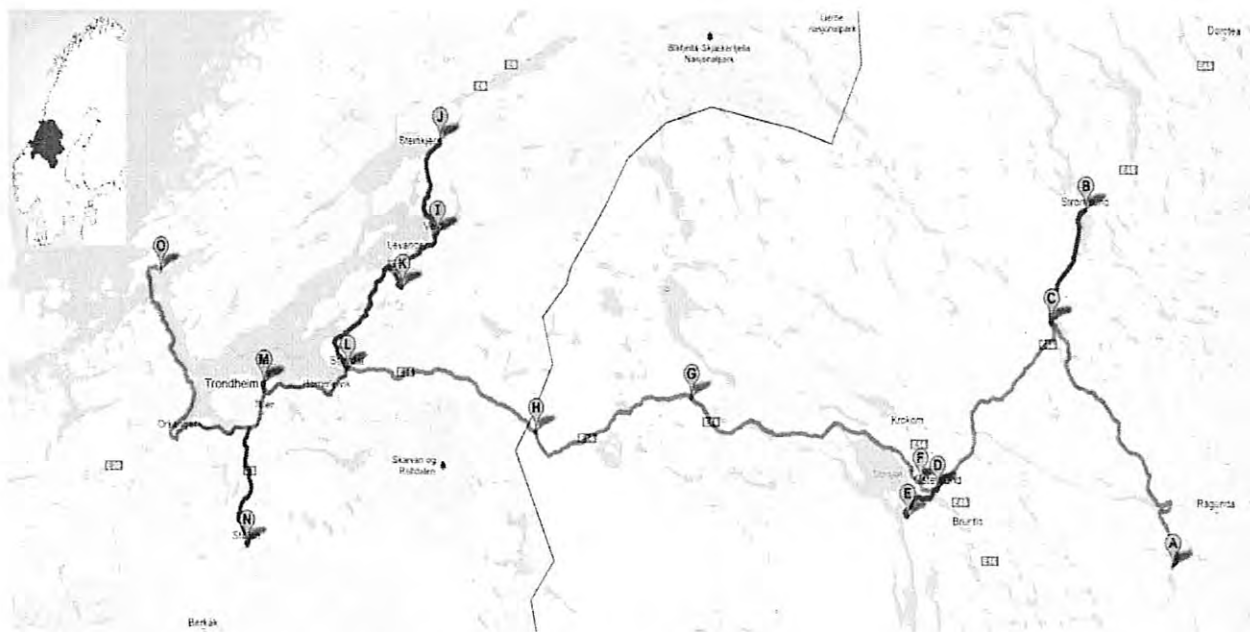
I tillegg er målgrupper academia, hvor våre resultater kan brukes i entreprenørskapslære samt politikere og innovasjonsmiljø som kan forstå litt bedre hva kvinnelige entreprenører legger i begrepet vekst, hva er vekst for dem og på hvilken måte kan ting legges til rette for at de skal vokse, og dermed bli en større bidragsyter i næringsutviklingen i regionen.

Vekstentreprenørene i programmet

De bägge regionerna ligger i de mellersta delarna av de två länderna och är av liknande karaktär i det att de är så kallade glest befolkade områden, är präglade av långa avstånd till större marknader och har stora infrastrukturella utmaningar framför sig. Till exempel har såväl Jämtland som Tröndelag under en lång tid brottats med stora utmaningar i kölvattnet av samhällets strukturella omvandling vilket har medfört nedläggning av många företag och organisationer som i sin tur har fört med sig ett vikande befolkningsunderlag.

Ett minskande befolkningsunderlag som har haft stora konsekvenser för regionernas välfärdsutveckling eftersom det bland annat inneburit ett krympande lokal marknad för företagen. Den negativa befolkningsutvecklingen har även medfört stora utmaningar för såväl regioner och kommuner avseende omfattningen av den traditionellt offentligfinansierade verksamheter. Vi har kunnat konstatera att dessa förändringar medfört att det skapats en ökad efterfrågan på fler växande företag med förväntningar på att de positivt ska kunna bidra till en ökande ekonomisk utveckling och tillväxt i de bägge regionerna. Detta för oss över till att närmare beskriva bakgrunden och den övergripande idén till projektet *Kvinnliga tillväxtentreprenörer*.

De flesta entreprenörer kom från olika geografiska platser medan några var lokaliserade i närheten av varandra: Bräcke= 1 entreprenör (A), Strömsund= 1 entreprenör (B), Hammerdal= 1 entreprenör (C), Östersund= 6 entreprenörer (D), Orrviken= 1 entreprenör (E), Frösön= 1 entreprenör (F), Åre= 1 entreprenör (G), Storlien= 1 entreprenör (H), Verdal= 1 entreprenör (I), Steinkjer= 4 entreprenörer (J), Levanger= 1 entreprenör (K), Stjørdal= 2 entreprenör (L), Trondheim= 2 entreprenörer (M), Støren= 1 entreprenör (N), Ørlandet/Flatanger= 2 entreprenörer (O).

Karta över entreprenörernas geografiska placering

Norske vekstentreprenører:

Akupunkturkliniken AS
Karianne Bøe

www.akupunkturklinikenas.no

AudioPlus AS
Jorid Løkken

www.audioplus.no

Friskgården Stjørdal
Bodil Myhr

www.frisknett.no

Svenska tillväxtentreprenörer:

Adelhult Communication
Sara Adelhult

www.adelhult.se

**A-K Dahlqvist
Hälsokonsult AB**
Anna-Karin Dahlqvist

www.akdahlqvist.se

**Andrum skönhet och
inspiration**
Erika Hermansson

www.andrum.eu

**Norske
vekstentreprenører:**

Fotograf Benedikte Skarvik

www.krop.com/benedikteskarvik

Gideon Regnskap AS
Gunn-Kari J. Haugbotn

www.gideon-regnskap.no

Hjelp ved matematikkvanser
Jeanette Wagelid Schjetne

<http://matematikkterapi.no>

Noen AS
Heidi Wang

www.noen-as.no

Naprapat Gøril Hustad

www.naprapat.as

**Svenska
tillväxtentreprenörer:**

**Arkeologikum i
Skandinavien AB**

Britta Wennstedt Edvinger

www.arkeologikum.se

Ekorrit AB

Maria Rubensson

<http://ekorrit.se>

Eli Event & Konferenser

Elisabeth Viggeborn

www.elievent.se

Hälsobyrå i Östersund AB

Lena Svedevall

www.halsobyran.nu

Storliens Gäst- o Stugservice

Tina Arnesson Holmedahl

www.storlienservice.se

Norske

Svenska

Vekstentreprenører:

Steinkjer dyreklinikk AS
Inga Rapp Friedl

www.dyreklinikken.no

Sus i Serken DA
Nina Gjølgasæther

www.meetmoshi.com

Steinkjer Brød & Cirkus AS
Trond Asgeir Lyngstad

www.brodogcirkus.no

tillväxtentreprenörer:

Åre Kafferosteri
Eva Gefvert Nordell

www.arekafferosteri.se

Atelje Lilia
Lilia Tchoumatchenko Carlsson

www.ateljelilia.com

Moose Garden Sweden AB
Sune Häggmark

www.moosegarden.com

2.3 Resultat och resultatindikatorer samt effekter

Mål 1: Opstart og gjennomføring av programmet for etablererne:

Programmet ble gjennomført og vurdert svært positivt av deltakerne, som selv også var med å forme innholdet i samlingene underveis. Vi har oppnådd disse målene. En endring som gjorde allerede under første samling, etter vi fikk oppleve entreprenørene og bli kjent med dem, var å gå bort fra spesifikke «best practice» - og «coming stars»-entreprenører. Grunnen til dette var at vi så at det ikke var noen store skiller mellom dem på disse nivåene, og at alle kunne og ville gi – og lære like mye av hverandre. Så et tenkt «rolleskille» ble tatt bort.

En veldig positiv evaluering av deltakerne i programmet etter 2 år:

«Hur se du nu på på utbyttet av å delta i "Kvinner & Vekst"-programmet opp i mot att skapa tillväxt i företaget?»

Stort utbytte, ser på det som vendepunkten för mitt företag.	35,71 %
Stort utbytte	71,43 %
Lite utbytte	7,14 %
Inget utbytte	0 %

Mål 2: Prosjektet skal skape næringsutviklingsaktiviteter i Trøndelag og Jämtland

Bedriftene melder stadig om små og stor vekstgjennombrudd, og alt etter hvordan de har definert vekst for sin bedrift, og hvor stor vekstambisjonen er. Vi har begynt å systematisere data for å følge utviklingen – fra før start i programmet. Det er vanskelig å se det hele omfanget av vekst ennå, vi vil sannsynligvis se resultater 2-3 år frem i tid, som konsekvens av programmet. Dette sier også deltakerne selv; at nå må de sette kunnskapen i system, etter å ha fylt på med kunnskapen i sin vekstplaner, må den deretter implementeres i bedriftene – for deretter å kunne gi vekst på lengre sikt.

Men vi har også sett vekstgjennombrudd tidligere enn antatt. For noen av bedriftene ser man en mer effektiv administrasjon, anvendelse av vekstplaner eksternt, reduserte utgifter, bevisstgjort entreprenøridentitet, økt evne til delegering, mer tid til ledelse, økt kundeforståelse, større lokaler, nye avtaler med det offentlige (helsebedrifter) samt at de ser bedriften utenfra i større grad. Skape ett eller flere varige nettverk mellom entreprenører på tvers av riksgrensa, og gjennom dette la dem fortsette å lære av hverandre

Gruppen ble på første samling inndelt i 4 nettverksgruppe, der hver enkelt gruppe hadde nettverksmøter på hver side av grensen, jobbet med utvikling og vekstspørsmål, støttet og rådet hverandre, ble bedre kjent og hjalp hverandre med den individuelle veksplanen. Verdien av disse nettverkene, ble for to av gruppene ikke oppdaget før siste halve året av programmet, men tilgjengjeld fikk de full fokus og utbytte av nettverket da og nå etterpå.

Vi har gitt ny kunnskap om bruk av sosiale medier for markedsføring og dessuten Facebook også som arena for erfaringsutveksling og deling samt feedback til hverandre. Altså ny erfaring med bruk av ny teknologi som verktøy for næringsutvikling i distriktene.

Facebook-gruppen har stor aktivitet og er et forum for å markedsføre seg, fortelle om siste gjennombrudd, invitere hverandre på arrangementer, spørre om råd og gi hverandre feedback. I tillegg hadde vi egen webside samt et lukket intranett for å dele dokumenter, informere samt legge ut teorier og presentasjoner m.m. Og dette har også vært en empirikilde for forskerne. I tillegg har skype-møter blitt avholdt mellom deltakerne i nettverksgrupper, oss i prosjektledelsen. Også videokonferanser har blitt brukt under en samling med deltakerne og under styringsgruppemøter og referansegruppemøter og oftest under prosjektgruppemøtene.

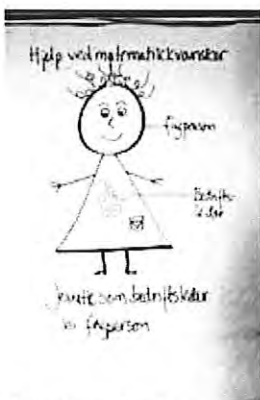
Mål 3: Det skal skje kunnskapsutvikling, motivasjon og personlig vekst underveis i programmet.

Resultatene viser at den erfaringsbaserte og nettverksorienterte vekstarenaen, som etter noe tid utviklet kjennetegnene til et praksisfellesskap, ble tatt godt imot av de kvinnelige deltakerne i prosjektet. Dette er det gitt empirisk belegg for, men for at entreprenørene selv også skal komme leseren nærmere i dette kapitlet, vil vi sitere noen refleksjoner fra den aller siste samlingen i januar 2013.

Identitetstransformasjon – fra fagspesialist til bedriftsleder

JEANETTES FORTELLING

Jeanette tegner på tavla.

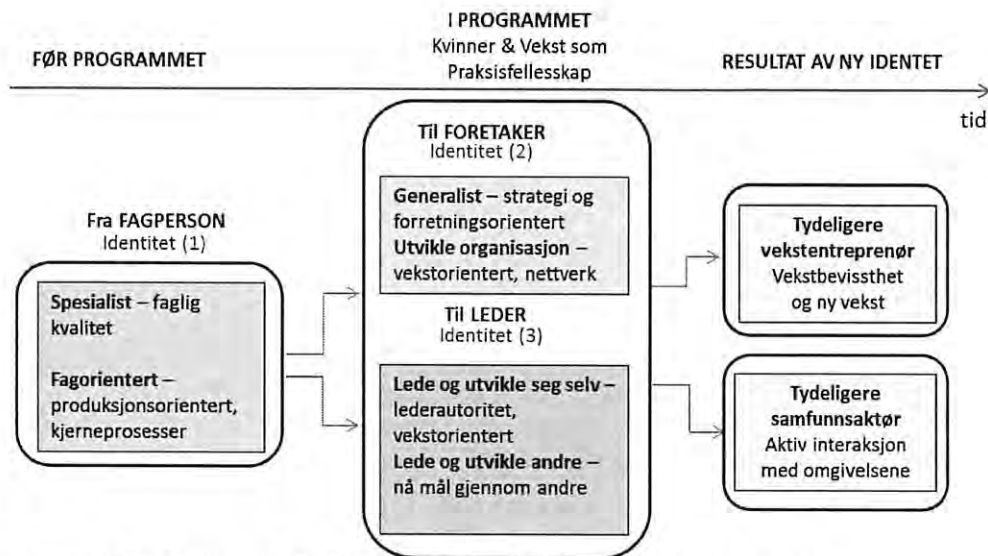

Jeg vet at fra jeg starta, har jeg hatt et yrke – en profesjon hele tiden, som har vært viktig, og jeg har hatt klar og tydelig kunnskap om. Men så hadde jeg også et møte med Gunn Kari der jeg klarte å definere, å si at jeg følte at denne lille bedriftslederen inni meg var veldig liten og veldig fersk og veldig usikker og redd, og jeg hadde masse ting som jeg kjente jeg ikke kunne i forhold til det her med å være bedriftsleder.

Og jeg snakket om hvor liten den her bedriftslederen følte i forhold til den her fagpersonen som kan veldig mye. Trygg i eget fag, mestrer, det her kan jeg. Og jeg er komfortabel i den rollen. Og så kjente jeg på den her bedriftslederrollen, hvor usikker jeg var og hvor redd, engstelig og liten jeg følte meg. Og jeg ser at det som har hjulpet meg i dette programmet fra start til nå, er at jeg føler at bedriftslederen har vokst. Den har blitt større, og jeg har blitt mer kunnskapsrik i forhold til det å drive en bedrift. Ikke bare å være en fagperson som er dyktig. Men også det å lede bedriften gjennom å tydeliggjøre mine produkter, har klart å definere meg klart og tydelig som en sosial entreprenør, begynner å få grep om økonomi i forhold til det å være bedriftsleder og ikke bare sløse penger på Rema 1000 eller på et shoppingssenter, men tenker mer økonomi i forhold til bedrift.

Så den lille bedriftslederen her er ikke lenger så liten, men den er fortsatt veldig fersk og ikke så veldig gammel, som fagpersonen Jeanette, men den har vokst betraktelig på dette året. Jeg satt her og tenkte på at den er helt uvurderlig den veksten jeg har hatt som bedriftsleder. Så vegen videre blir nå å videreutvikle den her bedriftslederen så den passer helt ut i kantene med Jeanette.

(Transkribert fra filmopptak, 4. samling mai 2012)

Transformasjon fra fagperson til foretaker og leder (Bogren og Mørkved 2013)

Utsagn fra deltakerne om programmets betydning for dem:

Mine meddeltakere på kurset, erfaringsutvekslinger og samtalene har vært den viktigste støtten. Det er så mange felles ting vi støter på og jeg har også fått klare og konkrete råd. Det som har vært aller viktigst for meg har vært at jeg skal våge å tenke med større alvor og holde et trykk på det å forholde seg til framtiden. (Norsk entreprenør)

Första gången när vi träffades under middagen skulle vi komma på ett namn för gruppen. Då blev vi «Pärlor på en tråd» och pärlorna var vi personerna inom gruppen. Dessa pärlor har nu fått en ny innebörd. Det handlar om glädje, värme, verktyg, samarbeten och möten. Jag har fått större förståelse för vad jag håller på med och vad jag vill jobba med. (Svensk entreprenør)

Det var viktig for meg å bytte nettverk. Jeg brøt ut av mitt gamle arbeidsfellesskap som jeg trodde var et viktig suksesskriterium, men det var ikke det. For meg ble det mer action da jeg gikk ut av det. Prosjektet bidro til å fjerne skylappene så jeg kunne se dette. Det var en milepel. Det går å arbeide på tvers av profesjoner. Det gikk litt tid før gruppa mi i programmet ble bra, men så ble det bra, veldig bra. Skulle gjerne hatt et år til. Det er noe å diskutere med folk som vil en vel, det er sårbart å fortelle om seg selv og sin bedrift. (Norsk entreprenør)

Då jag kom in i projektet, var jag väl inte helt med. Jag visste heller inte om jag ville vara med. Några av oss kom också från ett annat program i Jämtland. Så jag tänkte – orkar jag detta, vill jag detta, var jag överens om kontrakten som vi gjorde om inte att berätta om varandras företag utanför programmet? Flera av oss hade bakomliggande problem som gjorde att vi inte vågade öppna upp. Det skedde först efter ett år. (Svensk entreprenør)

Jeg har jobbet med regnskap i en mannsalder, 26–27 år. Jeg skal vise overfor kundene at jeg lykkes. Men i en bedrift gjør du ikke alltid det, men det snakker du ikke om. Og så kommer jeg hit, møter en fantastisk gjeng. Det jeg så jeg måtte jobbe med, var åpenhet og å våge fortelle at jeg ikke har alt på stell. Har det ikke i dag heller – og det har vel ikke dere andre heller. Jeg har satt meg ned fra pedestallen og blitt mer jordet. Det er den nye kunnskapen, verktøyet og praksisen. (Norsk entreprenør)

Innan gårdagen, då jag skulle stå på scenen, kände jag ett behov av att tänka genom vad detta har gett mig: vänner, kunskap och affärer. Jag har fått mycket kunskap om mig själv – styrkor och svagheter. Insikt i olika branscher. Insikt i forskarnas bransch – hur våra två system är olika uppbyggda. Så jag har helt säkert samlat mycket kunskap i det undermedvetna – om praxis och olika arbetssätt. Och jag har blivit mer medveten i tanken om att samarbeta med andra. Också mer medveten om nätverk och alla dimensionerna i nätverkanDET. Det tar jag även med mig vidare när jag coachar mina kunder. Och detta med växplaner då – vad det har gett! (Svensk entreprenör)

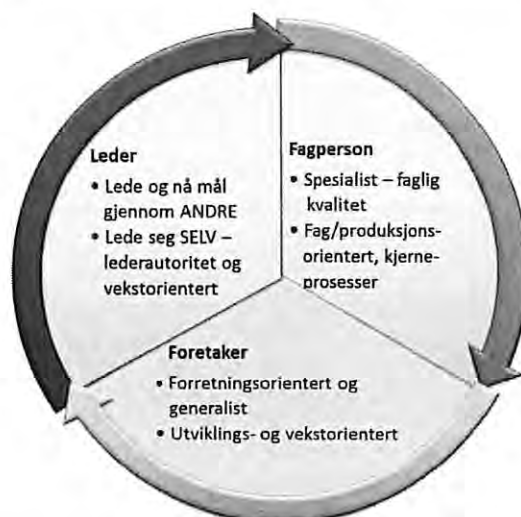
Mål 4: Prosjektet skal gi samfunnet økt kunnskap om kvinner, entreprenørskap og vekst.

Vi mener, ut fra de erfaringene vi har fått fra prosjektet *Kvinnelige vekstentreprenører*, at et bredere perspektiv på entreprenørskap og foretakende som tar hensyn til kvinners forutsetninger for å drive foretak i ulike kontekster, kan påvirke vår forståelse av foretakets utvikling og vekst. Økt synlighet og større bevissthet rundt de kontekstuelle forutsetningene for kvinner når det gjelder å drive og utvikle sine foretak og sitt foretakende, påvirker så vel deres egne tanke- og handlingsmønstre som samfunnets muligheter til å støtte ulike typer foretak og foretakende.

Resultatene er skapt fra prosjektet gjennom ny kunnskap, ny praksis og nye verktøy. Dette vil være relevant kunnskap for både entreprenører, støttesystemer og forskere og politikere, og er en vesentlig del av formidlingsambisjonen i den aksjonsbaserte modellen.

I tillegg til å ha vært tidvis i pressen på begge sider av grensen med prosjektet, har vi vært til stede på ulike konferanser og presentert prosjektet og funn så langt: Framsnakk-konferansen 2010, Steinkjer, Vestlandet og Trøndelags Europakontor, under Open Days 2012, Brussel Interregs topplederkonferanse, 2012.

Vi har publisert papers og bidratt på ulike konferanser i inn og utland i disse årene (se egen oversikt). Vi har i tillegg hatt løpende informasjon på prosjektets webside: www.grunderivekst.com og spredt informasjon om prosjektet internt i institusjonene.

Entreprenørens multi-identitet – tre identiteter virker sammen (Bogren og Mørkved 2013)

Antologien:

Aksjonsforskningen som er gjennomført i prosjektet er dokumentert i en antologi som utgis på Akademika forlag, Norge, med følgende kapittel:

1. *Utveckling och tillväxt i kvinnors företagande* av Yvonne von Friedrichs og Øystein Rennemo
2. *Aksjonsbasert utvikling som metode for tilvekst* av Yvonne von Friedrichs og Øystein Rennemo
3. *Skandinavien som arena for kvinnliga entreprenörer* av Marta Lindvert og Øystein Rennemo
4. *Tilvæxt i kvinnors företag* av Cecilia Dalborg
5. *Den kvinnelige entreprenøren - utvikling av foretaksidentitet* av Maria Bogren og Britt Paula Mørkved
6. *Betydelsen av kreativitet i kvinnors företagande* av Cecilia Dalborg og Øystein Rennemo
7. *Nettverkets betydning for utvikling og vekst i kvinners entreprenørskap* av Maria Bogren, Øystein Rennemo og Øystein Widding
8. *Markedsføring i kvinners foretak* av Margrete Haugum
9. *Bootstrapping som finansieringsstrategi for foretak som vill växa* av Marta Lindvert og Øystein Widding
10. *En modell for vekst i kvinners foretak* av Yvonne von Friedrichs, Britt Paula Mørkved og Øystein Rennemo, med bidrag fra alle kapitelforfatterne og de andre prosjektdeltakerne.

Syftet med denna bok är att bidra till en ökad kunskap om förutsättningar och karaktäristika för företagande kvinnor samt att öka kunskapen om tillväxt som begrepp och hur utveckling sker i kvinnors företag. I boken görs detta genom att lyfta fram exempel som synliggör hur företagande kvinnor förhåller sig till tillväxt och utveckling.

Vi opplever att det även i Norge och Sverige behöver skapas en ökad forståelse for kvinnors foretagande. Vi har visat att det, utifrån ett tradisjonelt sätt att måta entreprenørskap, finns

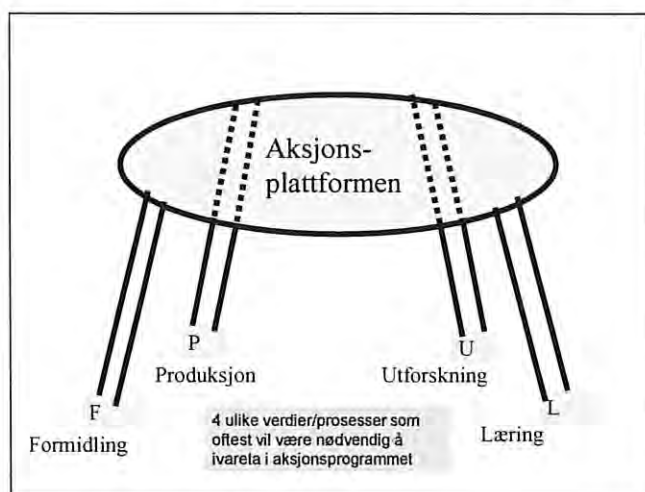
en underrepresentation av företagande kvinner i dessa länder. Vår utgångspunkt i denna bok är att det finns möjlighet att påverka detta förhållande. Genom att lyfta fram kvinnors praxiskunskap om företagande tror vi oss kunna inspirera till förändringar i utformningen av välfärdsländers stödsystem och förhållningssätt till tillväxt i kvinnors företagande. Men framför allt vill vi i denna bok visa att det finns ett behov av en ökad kunskap om kvinnors möjligheter och hinder för att bedriva tillväxtföretagande i två av Skandinavians regioner.

Inom ramen för det som är bokens allmänna syfte har vi utifrån ovanstående diskussion och innehållet i bokens kapitel formulerat fyra konkreta frågor som vi har ambitionen att besvara i boken:

1. Vad är gynnsamma villkor och förutsättningar för tillväxt i kvinnors företagande i Skandinavien?
2. På vilket sätt kan tillväxt i kvinnors företag förstås och stimuleras?
3. Vilken förståelse av företagarrollen behövs för att stimulera tillväxt?
4. Hur kan en modell se ut som inspirerar kvinnor till tillväxt?

2.4 Övrigt

Metodikken omkring utførelsen av prosjektet og programmet

Den aksjonsbaserte helhetsmodellen (Rennemo 2006)

Denne modellen for aksjonsbasert læring og utvikling ble brukt for å utvikle mål, prioritere arbeid og designe samlinger og møter. Den ble gjennom lek og øvelser også utviklet og presentert for entreprenørene og det kan virke som at flere av dem forsto den helhetstenkingen som lå til grunn for utviklingsprosjektet tidlig i programmet noe refleksjonene nedenfor fra samling to og fra tre entreprenører illustrerer.

Erfaringer fra sluttkonferansen i Åre januar 2013

Målsetning med konferansen var å spre resultatet av vårt Interregeprosjekt til målgruppene: entreprenører, støtteapparatet, academia og politikere. I tillegg ønsket vi å sette kvinnelige vekstentreprenører på dagsorden og skape diskusjon omkring temaet – mellom politikere, entreprenører og støtteapparatet. Dette fikk vi også gjort under konferansen.

Det ble sendt ut invitasjoner til ca 900 personer i disse målgruppene, og vi endte opp med totalt 114 deltagere, hvorav 74 var svenske og 40 norske. Fra støtteapparatet: 12 svenske og 8 norske. Entreprenører: 41 svenske (8 tilhørte programmet) og 17 norske (8 tilhørte programmet). Politikere: Maud Olofsson og Julie Brodtkorb (forelesere). Akademia: 9 svenske og 9 norske. Män / menn: 7 svenske og 5 norske. Resten kom fra ulike nivå i kommuner, fylkeskommuner og fylkesmann (Norge) og kommuner, annet (Sverige).

Se for øvrig vedlagt program fra konferansen.

Evaluering av sluttkonferansen:

	Mycke bra	Bra	Mindre bra	Dårlig	Deltok ikke	Totalt
Ny kunnskap	21,05 % 12	70,18 % 40	8,77 % 5	0 % 0	0 % 0	57
Inspirasjon	59,65 % 34	36,84 % 21	3,51 % 2	0 % 0	0 % 0	57
Nye verktøy til anvending selv	5,36 % 3	58,93 % 33	26,79 % 15	0 % 0	8,93 % 5	56
Nettverksbygging	26,79 % 15	55,36 % 31	14,29 % 8	0 % 0	3,57 % 2	56
Markedsføringsverdi (for deg med egen stand)	3,85 % 2	30,77 % 16	11,54 % 6	1,92 % 1	51,92 % 27	52
Total nytteverdi for deg	28,57 % 16	64,29 % 36	7,14 % 4	0 % 0	0 % 0	56
Lokaler	42,11 % 24	49,12 % 28	8,77 % 5	0 % 0	0 % 0	57
Geografisk plassering	50,88 % 29	45,61 % 26	3,51 % 2	0 % 0	0 % 0	57
Servering (fika / mat)	29,82 % 17	47,37 % 27	19,30 % 11	3,51 % 2	0 % 0	57
Totalinntrykk av dagen	49,12 % 28	49,12 % 28	1,75 % 1	0 % 0	0 % 0	57

3. Indikatorer

Notera att indikatorer både för A (Økonomisk tillvæxt) og B (Attraktiv livsmiljø) kan forekomme i ett projekt.	Antal enligt prosjektbeslut	Resultat ved prosjekt-slut	Kommentarer
Antal kvinner 15- 24 år som deltar i projektet.	5	0	Det var ingen så unge kvinner som hadde drevet bedrift i 2-3 år, kriteriet for å bli med i programmet. Det finnes dog empiri fra første enketen fra dem.
Antal kvinner yngre än 15 eller äldre än 24 år som deltar i projektet.	17	20	
Antal män 15- 24 år som deltar i projektet.	0	0	
Antal män yngre än 15 eller äldre än 24 år som deltar i projektet.	2	2	
Antal deltagande företag med kvinnligt ägande som deltar i projektaktiviteter.	17	22	
Antal deltagande företag med manligt ägande som deltar i projektaktiviteter.	0	2	
Antal deltagande företag med mixat ägande som deltar i projektaktiviteter.	7	7	
Resultat indikatorer			
(A) Antal formella gränshinder som projektet bidrar till att undanrøja.	0	0	Vi oppdaget at det er viktig med litt "svorsk" – spesielt under forklaring av forretningsuttrykk og teori.
(A) Antal undanrøjda opplevda gränshinder.	17	20	
(A) Antal kvinner som deltar i gemensamma utbildningar og praktik.	0	0	
(A) Antal män som deltar i gemensamma utbildningar og praktik	2	2	
(A) Antal kvinnlige studenter som studerar del av sin utbildning i det andra landet.	0	0	
(A) Antal manlige studenter som studerar del av sin utbildning i det andra landet.	0	0	
(A) Antal nyetablerade og vidareutvecklade gränsöverskridande kluster.	2	5	4 nettverksgrupper samt 1 helsenettverk på tvers av grensen.
(B) Etablerade institutionelle samarbeiten.	4	4	Miun – Hint, Miun- Hint- NTNU, Bodø, Linköping
(B) Nya og vidareutvecklade metoder for stads- og landsbygdsutveikling.	1	0	Dette har ikke vært fokusområde for oss.

4. Prosjektets påverkan på de gjennomgående (horisontelle) kriteriene

4.1 Gränsregionalt mervärde

- Nytt samarbeid mellom involverte institusjoner
- Ny viten om forhold over grensen
- Bedriftene gjør business over grensen
- Bedriftene får nettverk over grensen
- Bedriftene tenker utvidelse over grensen
- Felles papers forskere og felles bokantologi forskere + entreprenører (målgruppe akademika og støttesystemet, samt entreprenører)
- Konferanser på tvers av grensen

I prosjektet har det vært et kontinuerlig samarbeid mellom institusjonene NTNU Senter for entreprenørskap, Høgskolen i Nord-Trøndelag, Mittuniversitetet og Trøndelag Forskning og Utvikling. Det har vært aktiviteter og samarbeid også utover dette prosjektet, og det er planlagt flere framover. I tillegg har entreprenørene under samlingene fått diskutert og belyst hvordan det er ulike regler, direktiver og praksis som påvirker en entreprenørs betingelser. Flere av dem har også solgt sine produkter / tjenester til nye kunder i nabolandet, som, resultat av nettverks-kartlegging-/ deling – som vi konsentrerte oss om i 2. samling. møtes i felles samlinger, noe som gir en nyttig erfaringsutveksling på tvers av landegrensa. Dette har ført til økt forståelse og kunnskap om Jemtland/Trøndelagsregionen, mer grenseregional kontakt mellom bedrifter og utdanningsinstitusjoner som igjen gir nytteverdi i form av kunnskapsutveksling og kulturforståelse i nettverkene.

4.2 Bättre miljö

Vi har reist med tog til de treff og samlinger der det har vært mulig, vi har oppfordret også deltakerne i programmet til å reise med tog på våre samlinger, hvilket flere av dem gjorde. Når vi har måttet kjøre bil har vi samkjørt med flere i bilen.

De fleste av møtene (prosjektledelse og styringsgruppe) har foregått pr. Gruppetelefon, gruppeskypemøter eller videokonferanse, for å holde kostnader og miljøpåvirkning lavest mulig. Dette har fungert veldig bra.

I starten hadde vi mer fysiske møter, da vi så det nødvendig for å skape gode relasjoner.

4.3 Jämställdhet mellan kvinnor och män

2 av 3 i styringsgruppen er menn, 2 av 9 i prosjektgruppen er menn og 2 av 22 av entreprenørene er menn.

4.4 Etnisk mångfald och integration

En av entreprenørene er innvandrer fra Russland.

5. Informationsinsatser och skyltning av projektet

- Deltatt på internasjonale og nasjonale konferanser
- Utgitt papers
- Skrevet bok: antologien lanseres 1. juni
- Presentert prosjektet på andres konferanser
- Markedsføring gjennom egne institusjoner
- Omtaler i pressen i begge land
- Markedsføres internt i institusjonene
- Brosjyre, visittkort med egen profil
- Webside /Facebook
- Linker på andre sentrale websider
- Sluttkonferanse

Med takk til:

EUROPEISKA UNIONEN
Europpeiska regionala utvecklingsfonden

Høgskolen i Nord-Trøndelag

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Nord-Trøndelag
fylkeskommune

SØR-TRØNDELAG
FYLKESKOMMUNE

Trøndelag Forskning
og Utvikling
Trøndelag R&D Institute

NTNU
Det skapende universitet

Mittuniversitetet
MID SWEDEN UNIVERSITY

Prosjektstaben PROST:

Maria Bogren

Universitetsadjunkt og doktorand i företagsekonomi ved Mittuniversitetet. Forskar om företagande kvinnors nätverkande och socialt kapitals betydelse för utveckling.

Cecilia Dalborg

Doktorand i företagsekonomi ved Mittuniversitetet. Forskar om entreprenørskap och företagstillväxt med särskilt fokus på kvinnors företagande.

Yvonne von Friedrichs

Docent i företagsekonomi ved Mittuniversitetet. I centrum för hennes forskning står det kollektiva och individuella entreprenørskapets betydelse för regional- och lokal samhällsutveckling med en spesiell koppling till kvinnors företagande.

Margrete Haugum

Seniorforsker ved Trøndelag Forskning og Utvikling. Hun har doktorgrad i kvalitetsoppfatninger på ulike trinn i verdikjeden for mat. Hennes forskningsinteresser er: innovasjon, entreprenørskap, landbruk, stedsutvikling og regional utvikling.

Marta Lindvert

Doktorand i företagsekonomi ved Mittuniversitetet. Forskar om entreprenørskap og finansieringsfrågor for kvinnors företagande. Har ett spesielt intresse for kvinnors företagande i periferia regioner och i utvecklingsländer.

Britt Paula Mørkved

Høgskolelektor og cand.polit i samfunnsvitenskap ved Høgskolen i Nord-Trøndelag, Avdeling for økonomi, organisasjon og ledelse. Prosjektansvarlig på norsk side. Forskningsinteresse: Lederskap og vekstambisjoner i kvinners bedrifter, aksjonsforskning.

Øystein Rennemo

Førsteamanuensis ved Høgskolen i Nord-Trøndelag. Hans forskningsfelt er aksjonsbasert forskning og kunnskapsutvikling, kunnskapsledelse og organisatoriske nettverk og foretrekker relasjonelle teoretiske tilnærminger. PhD fra Copenhagen Business School. Han har også bred internasjonal erfaring som konsulent innen organisasjons- og lederutvikling.

Rina Silverkant

Prosjektleder i *Kvinnelige vekstentreprenører*. Jobber i Kunnskapsparken Nord-Trøndelag som forretningsrådgiver, prosessleder og coach for vekstbedrifter. Spesialkompetanse innen markedsføring, kommunikasjon og er sertifisert NLP Executive Coach samt Meta-Coach.

Øystein Widding

Førsteamanuensis ved Norges teknisk naturvitenskapelige universitet (NTNU) og ved Handelshøgskolen i Bodø (HHB). Widding er Cand. Mag, Cand. Merc og Dr. Oecon fra HHB. Hans forskningsfelt er kommersialisering av teknologi, med hovedfokus på strategi, kunnskapsledelse og tidlig fase finansiering av vekstorienterte teknologibedrifter.

6. Underskrifter

Sted, dato: Östersund 7/6-13
Yvonne von Friedrichs

Yvonne von Friedrichs
Mid Sweden University

Sted, dato: Steinkjer 5 juni 2013
Britt Paula Mørkved

Britt Paula Mørkved
Høgskolen i Nord-Trøndelag

7. Vedlegg

- 1) Spredning av forskningsresultater fra prosjektet
- 2) Presseklipp
- 3) Brosjyren om prosjektet og programmet (i papir)
- 4) Konferansebrosjyre med program (i papir)
- 5) Antologibrosjyre (i papir)

Vedlegg

1) Spredning av forskningsresultater fra prosjektet

Bok:

"Kvinnors företag och företagande kvinnor – Tillväxtentreprenörer i Skandinavien"
Akademika Forlag (under produksjon p.t.) von Friedrichs, Y. och Rennemo, Ø. (red.). (2013).

Publiserte artikler:

"Beyond the numbers: Qualitative growth in women's business"
International Journal of Gender and Entrepreneurship. Vol. 4, Issue 3. Dalborg, C., von Friedrichs, Y. and Wincent, J. (2012).

"Networking female entrepreneurs – a fruitful base for business growth?"
International Journal of Gender and Entrepreneurship. Vol. 5, Issue 1. Bogren, M., von Friedrichs, Y., Rennemo, Ø. and Widding, L.Ø. (2013).

Konferensbidrag:

"Ambition, motivation and growth in women's business"
presented at the 56th Annual International Council for Small Business (ICSB) World Conference, Stockholm, Sweden, June 15-18, 2011. Dalborg, C., von Friedrichs, Y. and Wincent, J. (2011).

"Building credibility through networking – a way for women entrepreneurs to grow"
RENT 2012, 21-23 november 2012, Lyon Frankrike. Øystein Rennemo, Øystein Widding och Maria Bogren

"Businesswomen discussing growth – what are they talking about?"
presented at the 56th Annual International Council for Small Business (ICSB) World Conference, Stockholm, Sweden, June 15-18, 2011. Dalborg, C., von Friedrichs, Y., Mørkved, B.P. and Haugum, M. (2011).

"Hur ser kvinnor på tillväxt? Visst de brinner, men inte bara för siffror"
presented at the 21th Nordic Academy of Management Conference, Stockholm, Sweden 20-24 August, 2011. Dalborg, C., von Friedrichs, Y. and Wincent, J. (2011).

"Managing business network processes in women entrepreneurship - a challenging task"